

Stavke v obdobju 1998–2002

Ekonomsko ogledalo

UMAR

številka 3/2004

str. 20

Število² stavk³ v Sloveniji v obdobju 1998–2002 po sindikatih dejavnosti članih ZSSS

Sindikati	1998	1999	2000	2001	2002 ¹	Skupaj
finančnih organizacij	1	0	0	0	0	1
delavcev gostinstva in turizma	1	1	0	1	0	3
delavcev gradbenih dejavnosti	6	2	3	2	3	16
kemične, gumarske in nekovinske industrije	2	1	0	0	0	3
kmetijstva in živilske industrije	1	2	0	0	1	4
kovinske in elektroindustrije	6	8	6	7	8	35
lesarstva	4	4	3	2	1	14
obrtnih delavcev	1	1	3	0	1	6
delavcev prometa in zvez	2	0	0	0	0	2
tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije	10	3	3	3	4	23
delavcev trgovine	0	0	0	1	1	2
poklicnega gasilstva	0	1	1	0	0	2
SKUPAJ:	34	23	19	16	19	111

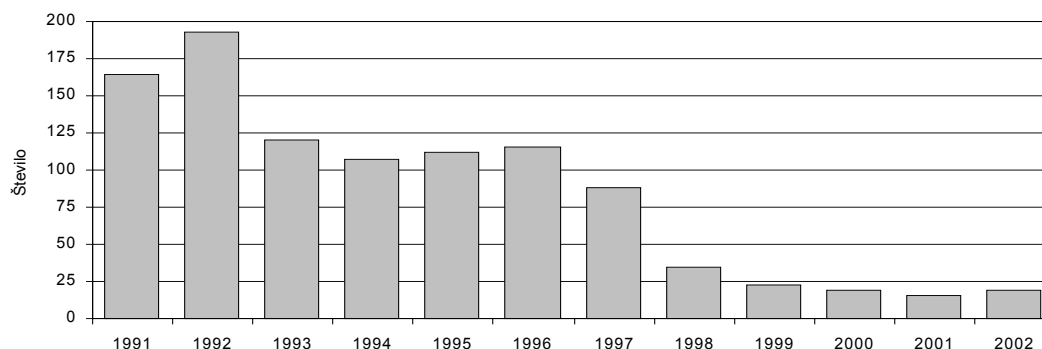
Vir podatkov: ZSSS (Vrhovec P.: Stavkovno gibanje v ZSSS. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. Ljubljana, 2003);

Opombe: ¹Podatki o stavkah za leto 2002 so zbrani za obdobje 1. januar - 7. november 2002; ²Pri številu stavk niso upoštevane splošne stavke, stavke na ravni dejavnosti ali poklica in stavke, ki so jih organizirali drugi sindikati; ³Stavka je vsaka namerna ustavitve dela.

Leta 1993 je v okviru Mednarodne organizacije dela (ILO) Mednarodna konferenca statistikov dela sprejela resolucijo, ki postavlja poenotene definicije ipd. za **zbiranje statističnih podatkov**, ki se nanašajo na delovne spore. Ta resolucija se v Sloveniji v praksi ne izvaja in tako zbiranje podatkov o stavkah ni urejeno. Ti se zato ne zbirajo pravilno, ker se pri tem ne upošteva skoraj nobenih konceptov, definicij in metodologij za zbiranje in združevanje v različne kategorije in za publiciranje. Zato podatki med drugim niso mednarodno primerljivi (gl. EO 9/2000:15). Razen tega so tudi zelo nepopolni, ker ne vključujejo vseh stavk.

Za svoje potrebe podatke zbira in analizira le Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS), vendar le o stavkah, ki jih v posameznih podjetjih organizira sama oziroma njeni sindikati dejavnosti. Tako kritika teh podatkov ni namenjena ZSSS, ker bi morala podatke o vseh stavkah in o vseh drugih industrijskih akcijah v Sloveniji zbirati katera izmed državnih institucij in to za potrebe širše družbe. Resolucija ILO pravi, da **naj bi vsaka država razvila vseobsežen program statistike stavk**, izprtij (delodajalec prepreči delo delavcem) in, kjer je to primerno, drugih akcij zaradi delovnih sporov z namenom, da priskrbi primerno statistično bazo za različne uporabnike. S tem, ko bi to resolucijo uresničilo v praksi, bi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vzpostavilo zanesljivo, stalno in popolno bazo podatkov o vseh industrijskih akcijah (o vseh oblikah kolektivnih akcij, ki jih sprožijo delavci proti delodajalcem pri zasledovanju svojih zahtev ali pritožb in ki vključujejo stavke, proteste, demonstracije ipd.) za lastne potrebe in za potrebe socialnih partnerjev, raziskovalcev oziroma raziskovalnih ustanov ter univerze in študentov. To bi tudi izboljšalo in vzpodbudilo raziskovanje na področju industrijskih odnosov v Sloveniji. Tudi različne **evropske institucije in organizacije že sedaj zahtevajo vedno več podatkov in analiz** o stavkah in drugih industrijskih akcijah v Sloveniji, in sicer institucije, kot so Evropska Komisija, Evropska Fundacija za izboljševanje življenjskih in delovnih pogojev – predvsem projekt Evropski industrijski odnosi na internetu (EIRO, <http://www.eiro.eurofound.ie/>), Evropska konfederacija sindikatov (ETUC) in druge. Po 1. maju 2004, ko bo Slovenija postala članica EU, pa se bo povpraševanje po tovrstnih podatkih še povečalo.

Graf: Število stavk v Republiki Sloveniji v obdobju 1991–2002

Vir podatkov: ZSSS. Opomba: glej tabeli.

Stavke v obdobju 1998–2002	Ekonomsko ogledalo	UMAR
	številka 3/2004	str. 21

Pomanjkljivost obstoječih podatkov se najprej kaže v tem, da **se ne zbirajo glede na določene koncepte in definicije** o kriterijih za vključitev stavke v podatke npr. dolžina stavke in število vključenih delavcev, klasifikaciji podatkov glede na standardo klasifikacijo dejavnosti ipd. Poleg tega resolucija ILO pravi, da naj bi statistična baza zajela vso državo, vse veje ekonomske dejavnosti in vse sektorje ekonomije in naj bi jo razvili tako, da bi bila kar najbolj skladna z drugo ekonomsko in socialno statistiko. Tudi temu principu obstoječi podatki ne ustrezajo,

Obstoječi podatki prikazani v tabelah in grafu **ne kažejo koliko stavk je bilo organiziranih v posameznem sektorju** ali sektorjih, temveč le koliko stavk je organiziral določen sindikat dejavnosti, član ZSSS, ki ima člane v določenem sektorju ali sektorjih. Zato podatki ne vključujejo stavk v javnem sektorju storitev (šolstvo, zdravstvo, železnica ipd.), kjer so bile stavke organizirane v glavnem na ravni dejavnosti ali poklica. Prav tako ne vključujejo vseh stavk v zasebnem sektorju storitev (bančništvo, transport ipd.). V navedenih sektorjih ima ZSSS malo članov in tu prevladujejo drugi sindikati. Zato so prikazani podatki zadovoljiv indikator za prikaz gibanja stavk le v proizvodni industriji. Vendar pa tudi tu niso primerni za prikaz absolutnega obsega stavk, ker manjka celotna dejavnost proizvodnje papirja in celuloze in pa stavke, ki so jih organizirali drugi manjši sindikati.

Podatki tudi ne vključujejo splošnih stavk in stavk organiziranih na ravni dejavnosti – sektorja (železnice ipd.) ali poklica (zdravniki in zobozdravniki ipd.), temveč le stavke organizirane v posameznih podjetjih. To pomeni, da so podatki o izgubljenih delovnih urah zaradi stavk za nekatera leta popolnoma neustrezni. Prav tako ni možno izračunati število izgubljenih delovnih ur na zaposlenega, ki je edini pravi kazalec o obsegu stavk, uporaben za mednarodne primerjave in za primerjave med različnimi sektorji gospodarstva. Upošteva namreč velikost oziroma število zaposlenih v posamezni državi ali sektorju.

ZSSS je organizirala prvo splošno stavko leta 1994, ki je trajala štiri ure, ko je vlada zamrznila plače. Naslednja splošna stavka, ki je trajala eno uro, je bila organizirana leta 1996, ko je Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) odpovedala Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo (gl. EO 8/1996:13). 25. februarja 2004 je sedem industrijskih sindikatov dejavnosti, članov ZSSS, izvedlo enourno splošno opozorilno stavko, v kateri je sodelovalo skoraj 120,000 delavcev. To pomeni, da je bilo zaradi stavke izgubljenih skoraj 120,000 delovnih ur. Če upoštevamo, da je bilo npr. v letu 2000 zaradi stavk, ki jih je organizirala ZSSS po podjetjih, izgubljenih le 54,009 delovnih ur, bi neupoštevanje te stavke v podatkih o stavkah za leto 2004 pomenilo ogromno razliko med prikazanimi podatki in dejanskim stanjem. Upoštevanje podatkov o največjih stavkah lahko kaže na spremembo stavkovne strategije sindikatov. Predvsem pa omogoča zanesljivejšo oceno škode nastale zaradi stavk.

Kot je razvidno iz grafa, je bil **glavni stavkovni val v Sloveniji** v obdobju 1991–1997, ko je bilo vsako leto, razen v letu 1997, organiziranih več kot 100 stavk (gl. EO 3/2000:17). Leta 1998 je število stavk izrazito padlo in se je do leta 2002 še nadalje zmanjševalo. Tabela zgoraj kaže, da je bilo največje število stavk organiziranih v podjetjih kovinske in elektro industrije, ki ji sledijo tekstilna in usnjarsko predelovalna industrija, gradbeništvo in lesno predelovalna industrija. Največje število delavcev, ki so sodelovali v stavkah, je bilo v tekstilni in usnjarsko predelovalni industriji. Čeprav se je število stavk v letih 2001 in 2002 zmanjšalo, pa so te postale občutno daljše. Povprečno so trajale približno 100 delovnih ur, kar je skoraj dvakrat več kot leta 1998.

Delavci so večinoma stavkali zaradi neizplačanih plač. Spodnja tabela kaže, da je bil največkrat glavni vzrok (izmed več vzrokov) za stavko neizplačilo plač za pretekli mesec. Sledi neizplačilo plač za pretekla dva meseca. V veliko primerih so stavkajoči delavci potem, ko več mesecev niso prejeli plač, sami predlagali vodstvu podjetja, da izpelje stečajni postopek. Tudi prikazano klasifikacijo vzrokov bo treba prilagoditi mednarodnim merilom oziroma resoluciji ILO, ki najprej razlikuje med dvema najširšima kategorijama, in sicer med stavkami oz. spori, ki izvirajo iz kolektivnih pogajanj in med spori, ki iz njih ne izvirajo. Znotraj teh dveh kategorij pa je še podrobnejša delitev (plače, delovni pogoji, zaposlovanje, sindikalne zadeve ipd.).

Število stavk glede na glavni vzrok ali zahtevo v letih 1998–2002							
Glavni vzrok ali zahteva:	1998	1999	2000	2001	2002 ¹	Skupaj	Delež v %
Neizplačilo plač za pretekli mesec	8	8	5	9	5	35	31.5
Neizplačilo plač za pretekla 2 meseca	9	4	3	3	7	26	23.4
Neizplačilo plač za pretekla 3 mesece	5	4	2	0	2	13	11.7
Neizplačilo plač za več kot 3 pretekle mesece	0	1	0	0	0	1	0.9
Nepravočasno izplačilo plač po datumu, določenem v KP	0	1	1	1	1	4	3.6
Prenizke plače, zahteva za povišanje plač	1	0	0	2	0	3	2.7
Izplačilo plač ni bilo skladno s kolektivnimi pogodbami	2	3	0	0	1	6	5.4
Neizplačilo regresa za letni dopust	5	0	2	1	0	8	7.2
Zahteva za odstop direktor. oz. vodstva podjetja, ustanove	1	0	1	0	0	2	1.8
Drugo	3	2	5	0	3	13	11.8
Skupaj	34	23	19	16	19	111	100.0

Vir podatkov: ZSSS (Vrhovec P.: Stavkovno gibanje v ZSSS. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. Ljubljana, 2003).

Opombe: ¹Podatki o stavkah za leto 2002 so zbrani za obdobje 1. januar - 7. november 2002.